

JOSIP JURČIČ – Deseti brat

1. Določi snov, temo in motive.

Snov → jemal jo je iz ljudskih pripovedi o usodi desetega otroka v družini

Tema → Ljubezenska

Motiv → ljubezen (Motiv Desetega brata je ljudski in prikazuje usodo desetega otroka v družini, češ da prinaša nesrečo (Ljudska pesem Desetnica)

2. Kakšen je pomen Jurčičevega romana?

Roman Deseti brat je najpomembnejši slovenski roman že zato, ker je naš prvi. Jurčič ga je napisal po romanopisnih pravilih in po Scotovem vzorcu. Ne vsebuje podrobnejših opisov značajev oseb in krajev. V njem se pojavlja neka oseba, ki dogodke čarobno zapleta in razpleta, kajti povdariti je želel zgodbo in ne orisavati psihološke vidike dogajanja.

3. Predstavite okolje, kjer se odvija dogajanje.

Vaško okolje je precej prostrano, vendar se prebivalci med seboj bolj ali manj vsi poznajo. Med sabo se razumejo, razen nekaterih izjem, ki so si stalno v laseh. Vsi pa se radi zbadajo. Zbirajo se pri krčmarju Obrščaku.

Grajsko okolje je preprosto in ni tipično grajsko. Tako ga imenujejo le ljudje, ker se menda spodobi. Grad Slemenice leži nekoliko odmaknjen od vsega ostalega, je bolj zase. Ljudje v gradu so preprosti in prijazni.

4. Določite kompozicijo romana (analitična, sintetična).

Sintetično – analitični roman:

Analitični ali razpletni roman je v prikazovanju nesrečnega življenja Magdalene Strugove. Mož dr. Kaves jo zapusti s sinom Martinekom (deseti brat), mati zblazni in umre. Razplet tega dela je tragičen.

Sintetični ali razvojni roman pa govori o ljubezni med učiteljem Kvasom in graščakovo hčerjo Manico. Analitično zgodbo govori Martinek pred smrtjo, kajti polbrat Marjan ga težko rani. Stari dr. Kaves oziroma Piškav ugotovi, da je njegov zločin odkrit in za vedno izginel. To omogoči poroko Lovreta in Manice, Marjan pa se poroči z zdravnikovo hčerjo.

- Obe zgodbi se med seboj stalno prepletata, veže pa ju Martinek Spak, deseti brat.

Kljub temu, da je naslov romana Deseti brat, Martinek ni glavna oseba. Je le nekakšen povezovalni element.

5. Vsebina romana

Lovre Kvas je učitelj, ki je iz Ljubljane prišel na kmete na grad Orešek, kjer bo poučeval graščakovega sina. Med potjo na grad se Lovre izgubi, tako, da mu pot pokaže nek čudak Martinek Spak imenovan tudi Deseti brat. Že ob prihodu na grad se Lovro takoj zaljubi v graščakovo hčer, v katero pa je zagledan tudi njen sosed Marjan kateremu je takorekoč namenjena za ženo. Kvas je vsak dan, ki ga preživi na gradu bolj zaljubljen v Manco, a si to še samemu sebi ne upa priznati. Kar nekaj časa potrjuje, da svojo ljubezen izpove Mancini in izve, da so bila čustva obojestranska. Edino kar mu greni srečo je dejstvo, da mora svojo ljubezen neprestano skrivati pred Benjaminom, očetom Mance. Edini, ki njune težave pozna je Deseti brat. Zgodi se, da je za to ljubezen izvedel tudi Martin. Le ta je Lovretu zagrozil, da ga bo izdal očetu, če se do naslednjega dne ne "pobere" nazaj v mesto. Lovro se za grožnje ni zmenil, prizadele pa so Martineka, ki je pogovoru prisluškoval. Zato Martinek Marjana

pretepe do nezavesti, Marjan pa Martineka smrtno rani z puško. Deseti brat je spoznal, da se mu smrt že neutrudno bliža, zato izda Lovretu svoje resnično poreklo. Lovre je bil zaradi spleta okoliščin obtožen, da je ranil Marjana, a ga kmalu oprostijo krivde. Marjanov oče je bil prevarant in je zato pobegnil. Sinu je zapustil denar, Lovretu, ki je bil njegov nečak, pa je zapustil grad Polesek. Lovre se poroči z Manco, Marjan pa vzame za ženo zdravnikovo hčer. Marjan in Lovro postaneta zelo dobra prijatelja, saj ju družijo skrivnosti, da sta bratranca.

6. V romanu določite romantične in realistične značilnosti.

Romantične in realistične prvine:

- romantične prvine: - ljubezenska motivika;
 - pripovedna tehnika z analitičnim razkritjem (skrivnostna, mračna preteklost);
 - zlo je kaznovano in dobro poplačano;
 - Krjavljeve zgodbe;
- realistične prvine: - kraj in čas sta točno določena;
 - natančen opis oseb;
 - celotna zgodba je realistična, ni prisotnih nikakršnih nemogočih pojavov in bitij.

7. Predstavite socialno poreklo in značajske lastnosti Lovreta Kvasa.

Lovro Kvas se je rodil v kmečki družini in tako se je moral že v rani mladosti spopadati z revščino. Ker je bil nadpovprečno bister se mu je s pomočjo dobrotnikov uspelo iztrgati iz revnega okolja v katerem je živel in tako se je šolat odšel v mesto. Ker pa Lovro po končanih nižjih šolah ni hotel študirati za duhovnika mu je večina dobrotnikov odtegnila pomoč in zato je moral iti za domačega učitelja. S tem se je le podkrepil njegov čut, da nič ne velja in da ni sam svoj gospod. Kljub temu da ga je družina pri kateri je služboval lepo sprejela se ni mogel znebiti občutka da je odveč, da živi pri tujih ljudeh, sedi za tujo mizo in da je le plačan človek. Ta njegov socialni kompleks pa najbolj pride do izraza, ko se zaljubi v Manico in se zaveda, da je ni vreden, saj ji ne more ponuditi niti strehe nad glavo.

Lik tega junaka nosi tudi mnogo avtobiografskih potez pisatelja, predvsem ko gre za problem tujstva, ki je predstavljen v liku domačega učitelja, kar je tudi Jurčič sam bil.

8. Kaj je njegov življenski cilj? Ali je pravi junak?

Na koncu le doseže svojo življensko srečo, vendar ni pravi junak, saj se vedno umakne.

9. Katere značajske lastnosti oblikujejo Manico? Ali je njeno ravnanje preračunljivo?

Manica je mlado dekle, ki rado prebira knjige. Lovreta ljubi z vsem srcem. Je pametna in svojemu ljubimcu mnogokrat svetuje. S svojim razumom ohrani njuno zvezo tajno in poskrbi, da se lahko poročita. Ima mlajšega brata, katerega ima zelo rada in mu z veseljem pornaga. Je bolj romantična kot njena starša; rada prebira literaturo, za to navado pa njen oče misli, da je škodljiva.

10. Lovre in Manica se pogovarjata o ljubezni. Poiščite primere Lovretove ljubezenske izpovedi in jo ovrednotite s sodobnega stališča

**11. Kaj sodite o Marjanovem izražanju čustev?
Ali je po vašem mnenju Marjan pozitivna ali negativna oseba?**

**12. Kateri osebni in značajske vzgibi so vodili Piškava v njegovem življenju?
Ali sta si podobna z Lovretom?**

Bil je vesel, družaben človek, ki je rad hodil na lov in se zabaval v družbi vaških fantov med katerimi je bil zelo cenjen. Veliko časa je preživel tudi na gradu Slemenice in po tem so ljudje sklepali, da se bo omožil z grajsko hčerjo Manico.

Marjan pa je tudi nosil del krivde svojega očeta. Nagonsko je sovražil svojega polbrata Martineka in nehote ter po naključju povzroči celo njegovo smrt. V določnem trenutku je tudi brezobzirno sovražen do Lovra, s katerim kasneje postane dober prijatelj in mu tudi pomaga ohranjati stik z Manico, ko Lovro študira. Njegova zgodba se zaključi tako, da izgubi Manico, svojega očeta, vendar je srečen v svojem zakonu z zdravnikovo hčerjo.

13. Kdo je napisal kritiko Desetega brata? Kaj veste o tej kritiki?

Roman je kompozicijsko izredno spretno zaznamovan, vendar mu je kljub temu Fran Levstik, najpomembnejši kritik tega časa, očital veliko slabosti (Manica je bila prestara za možitev, ko se je Lovre vrnil na Slemenice. Odlično »narejen« je le Krjavelj, Lovre Kvas pa je absolutno preveč čustven in premalo dejaven. Očita mu tudi, da je jezik preveč romantičen, da ni ljudski, da se je premalo posvetil psihologiji oseb in da je čutiti gosposki Stritarjev vpliv. Celó pri »vaški sredini« Levstik ni bil povsem zadovoljen, češ da je naslikal preveč revežev, kot da Slovenci ne bi imeli bogatih kmetov).